

COMENTARI HISTÒRIC: L'HOSPITAL DE SÓLLER

per MARIA IGNACIA PEREZ PASTOR
SOCIALS

Molts de nosaltres pensam què passarà en esser vells: Ara veim dones de vuitanta anys, darrera la camilla, fent randa, queixant-se del temps i del reuma. I no passam pena. Encara està enfora, i endemés hi ha cases on qualcú cuidarà de nosaltres.

Una d'aquestes cases la tenim a Sóller. La seva història és interessant, i més encara el seu origen. Tot ve d'una ordre reial directa: Se permet fer un hospital, per cuidar els malalts, ferits i vells, de Sóller i d'altres pobles de Mallorca.

A l'Ajuntament encara podem llegir l'original del document, firmat pel mateix Rei Sanç, que permet conèixer com fou el permís i quines les condicions de la creació de l'hospital.

Per comentar el text històric, primerament diré algunes característiques del document, i en segon lloc faré el comentari literari i crític que pertoca.

El text està escrit en llengua llatina. Encara que en 1324, data en que se redactà ja s'escrivia en llengua vernacula, hem de considerar que se tracta d'un escrit de naturalesa jurídica, la qual cosa vol dir que els textos oficials eren, encara, en llatí.

El lloc de redacció es Formiguera: un poble del districte de Prades, en els Pirineus Orientals, actualment de 600 habitants. El fet d'estar escrit a Formiguera (variant del nom del poble), és el següent: L'estiu de 1324 pareixia que seria molt calurós a Mallorca i amb manca d'aliments. El rei Sanç va decidir instal·lar-se a Formiguera, situat a 1700 metres d'altura. El fet és que la seva salut no era massa esperançadora, prova d'això és que al cap d'uns mesos morí.

El plegamí del document, està en un estat regular. Es llegible, encara que en alguns troços s'ha d'intuir el que diu.

IDEES BASIQUES

El rei Sanç dóna permís per construir un hospital a la vila de Sóller. El lloc de construcció és el pati oferit pel Senyor Raimon de Palau. La qüestió és la següent.

El senyor de Palau, regala al poble un pati. Pel rei, aquesta donació resulta esser igual que una venda: Envia procuradors seus perquè valorin el pati. D'aquesta valoració resultant, part (en teoria) és pel propietari, part és pels procuradors mateixos (que estimaven els terrenys), i part és pel rei. Per tant el poble, de l'estimació feta del pati, ha de donar al rei, 26 lliures, 13 sous i quatre diners. (Per entendre-ho hem de tenir en compte que no hi ha venda, sinó donació). Els procuradors, només recolliren 15 lliures, i el senyor Rei, perdona les restants.

El pati té 13 canes de Montpeller de longitud (una cana = 8 palms = 1'564 mts.). D'amplària: 8 canes, i 2 palms a un cap, i 8 canes i 4 palms a l'altre.

Les condicions que imposa el Rei per crear l'hospital són: L'hospitaler ha de ser laic, no pot ser de la cúria eclesiàstica, ha d'estar per davall de la cúria secular (o la cúria del rei o la cúria dels nobles) i elegit pel poble de Sóller.

S'ha de construir un hospital, un refugi per pobres i malalts cristians. I també hi ha d'haver una capella a S. Joan Baptista, on s'hi celebrin misses.

Això és concretament el que explica el plegamí.

Epoca històrica: Ens trobam en el mes d'agost de l'any 1324. Es a dir en el segle XIV. Podem caracteritzar aquest segle incloent-lo dins l'època medieval a la Baixa Edat Mitja. La situació en la Corona d'Aragó, en aquells moments era fruit d'una Història que podiem començar l'any 1137.

En 1137, Aragó i Catalunya, s'havien unit dinàsticament: L'infanta Petronila (d'Aragó) i D. Ramón Berenguer (Comte de Barcelona). Amb la seva força econòmica i polític-cultural, començaren a conquerir territoris veinats, formant la corona d'Aragó. En 1229 Mallorca s'incorpora a la Corona. Quan Jaume I morí, va deixar testament: Feia hereu al seu segon fill, Jaume (nomenat per alguns historiadors Jaume II, i per altres Jaume I de Mallorca), de Mallorca, el Rosselló i la Cerdanya. Des de 1276, any en que morí Jaume I, fins a la mort de Jaume III, i de l'intent de Jaume IV de mantenir el regne de Mallorca, l'illa fou un regne apart de la Corona d'Aragó. Els reis durant aquest segle d'independència mallorquina foren: Jaume II (1276-1311). Sanç I (1311-1324), Jaume III (1324-1349), Jaume IV.

Rei Sanç I: Era fill segon de Jaume II, i començà a manar l'illa de Mallorca, l'any de la mort del seu pare. El seu germà major, renuncià a la corona per ingressar a l'ordre franciscana. Durant el seu regnat hi va haver pau i riquesa (ho diu el llibre de privilegis donat a Sóller, nonas d'agost 1302). No va tenir successió legítima. Entre altres coses concedí a Mallorca l'escut d'armes: el blasó reial i un castell blanc sobre aigua (1311). Segons Benet Pons Fàbregues, va ser el Rei Sanç que va també concedir la bandera de Mallorca amb la franja blava i el castell... Construï un Palau a Valldemossa, on hi passava temporades. Va deixar els seus estats al seu nebot Jaume, que començà a regnar quan va tenir la majoria d'edat.

L'Hospital: El temple com diu el document estava dedicat a S. Joan Baptista. La casa estava destinada als malalts i pobres. Els que s'hi retiraven, donaven a canvi el que tenien. No només era per solterics, i per això se feien recerques d'almoines a Sóller i altres pobles.

L'antic oratori tenia un retaule gòtic pur. L'oratori, era més petit que l'actual ja que deixava part del cementeri a la dreta, on se construïren més tard les capelles de la Sang i el Roser. El retaule fou restaurat l'any 1622.

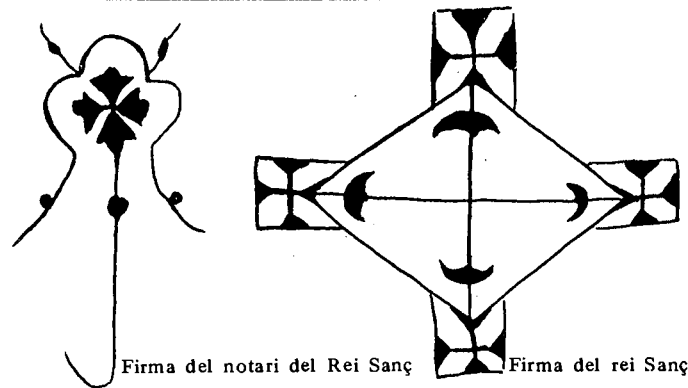
En el segle XIX, ja l'ajuntament anomenà una comissió que s'encarregàs del govern de la caritat domiciliària: s'encarregaren de suscriure voluntaris, fer rifes, se feien recerques d'almoines...

L'oratori estava ruinós. En 1829, s'havia reconstruït l'hospital.

Ara té una àrea interior de 16'4 mts. de llarg i 7'8 mts. d'ample. L'altar i el retaule se beneïren en 1834, la configuració interior (les capelletes) se va anar canviant segons les devocions del moment.

Quan s'establiren les monjes de St. Vicenç de Paul (La Caritat), varen prendre aquest servei, amb la qual cosa se va rompre un dels pactes que establí Sanç I. Ara bé: elles fan un bon servei, i endemés els anys i les costums han anat

42 canviant.

INTERPRETACIO CRITICA

El text històric, per ésser firmat pel rei, té un gran valor i també una gran exactitud. El fet és que l'ordre reial que hi ha redactada sobre el plegamí es va realitzar, i encara avui existeix el temple, la casa, i la institució, clar és, que amb una sèrie d'innovacions. No hi ha cementiri prop de l'oratori; l'església ha canviat la configuració; i els sants que regien han estat substituïts per altres a causa del culte; els que regeixen l'hospital ja no són laics, ni elegits pel poble, sinó monjes de la Caritat (S. Vicenç de Paul)... I és que d'ençà del permís del rei, per construir un refugi i un oratori, han passat més de cinc-cents anys. Avui l'hospital és de fet una residència de vells. En entrar ofereixen tot allò que posseeixen, a canvi de l'hospitalitat. Aquest aspecte no ha canviat. El que sí ha canviat és la gent que s'hi dirigeix, ja que no són gent pobre qui hi va, sinó que és gent de la classe mitja, i alta de dins Sóller.

Dia 25 de Juliol de l'any 1975, la Sra. Isabel Llabrés Seguí, va donar, oficialment el nou edifici que augmentà la capacitat de l'hospital. Ara arribava, des de l'oratori (situat a la part inferior del carrer, prop del carrer de Balitx) fins al carrer de General Mola, o carrer de Sa Lluna. Aquesta donació per part d'aquesta senyora, era un desig del seu marit, (difunt a les hores) que havia rebut ajudes de la institució hospitalària. La nova ala de l'edifici, té unes botigues fosques, planta baixa (sala d'estar), i plantes o pisos superiors, destinats a cambres particulars. Tot l'edifici té calefacció central, aigua calenta, etc. Es a dir que se tracta d'una vertadera residència amb totes les comoditats.

Fa uns anys, quan innauguraren el nou edifici, hi va haver una forta polèmica ja que a l'hora de posar el nom a l'edifici se trobaren varies postures. A la part exterior de l'edifici nou, hi posaren una placa la qual diu:

"Casa de família, Nuestra Señora de la Victoria"
donativo de
los esposos
Ballester-Llabrés.
XV-VII-MCMLXXV

El nom Casa de Família, va ser el punt clau. De fet, mai ha estat "casa de Família" sinó, l'hospital. Tant pels solterics com pels de fora. Un nom oficial, que fa "guapo", no conseguirà ni molt menys, llevar el nom que ha imposat la història del poble.